

Bezield licht

Reflecties van Gods geest
op het witte doek

Joost van de Goor

'Love is like the wind; you can't see it, but you can feel it.'

Uit de film: *A Walk to Remember*.

Schrijver: Joost van de Goor

Coverontwerp: Joost van de Goor

Website: www.joostvandegoor.nl

ISBN: 9789464808902

© Joost van de Goor, 2023

Versie 1.0.1

Inhoud

Inleiding.....	5
Shadowlands	9
When We Last Spoke.....	17
Amish Grace	25
Bright Star	35
The Valley of Light.....	45
The Choice.....	53
I Still Believe	63
The Trip to Bountiful.....	71
A Walk to Remember	81
Heaven is for Real.....	91
Living.....	101
American Beauty	109
Epiloog.....	117

Inleiding

Met het schrijven van deze essaybundel heb ik geprobeerd een nieuw licht te laten schijnen op enkele van mijn lievelingsfilms. Ik wilde beschrijven hoe deze mooie vertellingen op sommige momenten balanceren op de grens tussen het fysische en het metafysische. Hiervoor heb ik een speciale selectie gemaakt.

De twaalf speelfilms die ik bespreek, zoeken allemaal – op heel eigen wijze – naar een verbinding tussen het aardse leven en het domein van de geest. De meeste van die twaalf bevatten scènes, dialogen en verhaallijnen waarin een besef van het onzichtbare achter de zichtbare realiteit aanwezig is; en op talloze momenten vinden we subtiele (en soms iets minder subtiele) verwijzingen naar een transcendente werkelijkheid – een werkelijkheid die in religieuze tradities meestal ‘God’ wordt genoemd.

De besproken films zijn:

Shadowlands – over verlangen en verlies;
When We Last Spoke – over familie en liefde;
Amish Grace – over vergeving;
Bright Star – over schoonheid en waarheid;
The Valley of Light – over zoeken naar betekenis;
The Choice – over keuzes en hun gevolgen;
I Still Believe – over geloof;
The Trip to Bountiful – over een reis naar vroeger;
A Walk to Remember – over voelen wat men niet kan zien;
Heaven is for Real – over een bezoekje aan de hemel;
Living – over leven in het zicht van de eindstreep;
American Beauty – over onverdraaglijke schoonheid.

Eenzijds vertellen deze films zeer opmerkelijke, mooie, ontroerende, en soms komische verhalen over ons stoffelijk leven op deze planeet. En anderzijds kijken ze met een open blik naar de

spirituele wereld. In mijn essays probeer ik beide perspectieven in hun onderlinge samenhang te zien, als twee zijden van dezelfde medaille.

Ik heb met heel veel plezier aan deze bundel gewerkt; en ik hoop dat ik erin geslaagd ben de lezer iets inspirerends en iets zinvol te geven.

Joost van de Goor
Juli 2023

Titel en jaar: Shadowlands (1993)

Regisseur: Richard Attenborough

Acteurs (o.a.): Anthony Hopkins
Debra Winger

Shadowlands

The most intense joy lies not in the having but in the desiring

Er hangt een vaal, wazig ochtendlicht over het landschap rondom Oxford. De herfstzon is net aan het opkomen. Het silhouet van de stad, daar in de verte, is nu nog diep zwart, net als de nacht die ten einde loopt maar nog niet onmiddellijk wil verdwijnen. Die eeuwenoude torens, daarginds, staan zo statig en roerloos naar boven te wijzen dat je best zou kunnen geloven dat dit landschap altijd zo geweest is, en nooit zal veranderen. Het hele beeld drukt een eeuwige schoonheid uit.

In de vroegte van deze nieuwe dag is de mens reeds ontwaakt. Een van de vele kerkklokken van de stad is voor hem aan het luiden. En even later horen we ook een eenzame mannenstem die een devote melodie doet klinken, en die de plechtige klank van Latijnse woorden voortbrengt – Veni Sancte Spiritus, Kom Heilige Geest. Nee..., wacht..., het zijn twee mannenstemmen; en ze vullen met hun gezang een grote, galmende, stenen ruimte. En daar zien we, van heel dichtbij, een crèmewitte kerkkaars die met een lange lucifer wordt aangestoken. En terwijl het polyfone klankweefsel zich meer en meer ontvouwt, en de hoogte zoekt, zien we waar we ons bevinden: in een oude Engelse kapel, met gelige lichtjes en bruin houtsnijwerk. En de muziek is nu nog rijker dan zojuist. Doordat zich heldere jongensstemmen en een orgel aan de textuur hebben toegevoegd, is zij, de muziek, tot een weelderig tapijt van klank uitgegroeid. En het wezen van dit wondermooie kerkgezag is een verlangende ziel die een weg naar boven zoekt, naar God.

En jawel, daar zijn de mensen die we tot nu toe niet in het gezicht konden kijken. Het zijn mannen – enkelen met bril, of met een baard; sommigen met grijze haren. Ze zitten in de houten bankjes van een kapel in stilte voor zich uit te kijken en naar de muziek te luisteren. En we zien ook jonge jongens die met een serieus gezicht ‘Amen’ zingen en daarmee dit tedere klankgebed afsluiten. Vervolgens lopen enkele heren – hoogleraren aan de universiteit van Oxford – in een keurig, ordelijk rijtje van de kapel naar de eetzaal om daar een maaltijd te gebruiken.

We maken kennis met C.S. Lewis, de bekende christelijke auteur en kenner van de middeleeuwse letterkunde. Hij wordt door bijna al zijn vrienden en kennissen *Jack* genoemd; en hij is een zeer gewaardeerde collega, een geleerde met autoriteit en aanzien. Tevens is hij bij een groot publiek bekend als de schrijver van de Narnia kronieken: fantasierijke kinderboeken die ook door veel volwassenen worden gelezen.

Als de avond valt, lopen Jack en zijn broer Warnie over een stille landweg van het treinstation naar huis. Deze twee mannen zijn verstokte vrijgezellen van middelbare leeftijd. Ze wonen al jaren samen in een charmant optrekje op het Engelse platteland waar ze de meeste avonden lezend en denkend doorbrengen. Tijdens hun wandeling gaat het gesprek over de vele brieven van bewonderaars die Jack dagelijks ontvangt. Hij vertelt tegen Warnie over een Amerikaanse vrouw die hem al meerdere keren heeft geschreven en die hem is opgevallen omdat haar brieven zo scherp en gevat zijn, en omdat ze schrijft alsof ze hem kent. Die vrouw is Joy Gresham, en zij zal een absolute hoofdrol in het leven van Jack gaan spelen.

De volgende dag geeft Jack les aan een groepje studenten. Ze spreken over een tekst van de middeleeuwse dichter Guillaume de Lorris waarin het beeld van een gesloten rozenknop als symbool van volmaakte liefde wordt weergegeven.

‘Wat maakt die liefde volmaakt?’ vraagt hij aan de groep.

‘Eh..., gaat dit misschien over het ideaal van de hoofse liefde?’ probeert een van de studenten.

‘En wat is daarvan het belangrijkste kenmerk?’ wil Professor Lewis vervolgens weten.

‘Onbereikbaarheid,’ zegt een jongeman die begrijpt waar Lewis heen wil.

Met dat antwoord is Jack tevreden. ‘Ja, onbereikbaarheid. De meest intense vreugde...,’ zegt hij, ‘...ligt niet in het hebben, maar in het verlangen. Verrukking die nooit verzwakt..., gelukzaligheid die eeuwig duurt..., dit ervaren we alleen wanneer datgene waarnaar we het meest verlangen voor ons onbereikbaar is.’

Hier wordt een van de hoofdthema’s uit de denkwereld van C.S. Lewis aangeraakt, een thema dat met de termen *nostalgie* en *verlangen* kan worden samengevat. Via zijn denken hierover verbindt

Lewis zich met enkele middeleeuwse mystici, zoals Meister Eckhart (1260 – 1328) en de Perzische dichter en filosoof Rumi (1207 – 1273).

Een veelzeggend citaat van Meister Eckhart is: 'De ziel moet naar God verlangen om door Gods liefde in vuur en vlam te kunnen staan; maar als de ziel het verlangen nog niet kan voelen, dan moet ze verlangen naar het verlangen, want verlangen naar het verlangen komt ook van God.'

Rumi zegt hierover: 'Het verlangen is de kern van het mysterie.' En in een van zijn schrijfsels laat hij God zelf tegen de mens zeggen: 'Jouw verlangen naar Mij is Mijn boodschap aan jou.'

Deze uitspraken kunnen ons opnieuw doen denken aan wat C.S. Lewis hierover zegt: 'Het mooiste in mijn hele leven is het verlangen geweest – om de berg te bereiken, om de plek te vinden waar al het moois vandaan komt, mijn land, de plek waar ik geboren had moeten worden. Denk je dat het allemaal niets betekende, al dat verlangen? Het verlangen naar huis? Want het voelt nu niet als gaan, maar als teruggaan.'

Het andere thema dat veel voorkomt in het werk van Lewis kan worden samengevat met de woorden *pijn* en *lijden*. In deze film, *Shadowlands*, houdt hij hierover een toespraak voor een groot publiek in Londen, en in die scène zegt hij:

'Wil God dat wij lijden? Wat als het antwoord "ja" zou zijn? Weet u, ik ben er niet zeker van dat God echt wil dat wij gelukkig zijn. Ik denk dat Hij wil dat wij liefhebben, en dat anderen ons liefhebben. Hij wil dat wij volwassen worden. Volgens mij is het omdat God van ons houdt, dat Hij ons het lijden schonk. Anders gezegd, pijn is Gods megafoon om een dove wereld wakker te schudden. Wij zijn als steenblokken, waaruit de beeldhouwer menselijke vormen creëert. Het kappen van Zijn beitel, dat zo pijnlijk is, is wat ons vervolmaakt.'

Op zekere dag krijgt Jack weer een brief van Joy Gresham, waarin zij schrijft dat ze met haar zoontje in Engeland is, zonder haar man – en dat ze hem, C.S. Lewis, heel graag zou ontmoeten, als hij daar ook voor voelt. Jack stemt daarmee in, en hij en Warnie ontmoeten Joy in een tearoom. Deze eerste kennismaking van de stijve Jack met de charmante, spraakzame Joy verloopt ietwat ongemakkelijk; maar desondanks hebben ze interessante gesprekken – over zijn schrijverschap, de geschiedenis van de universiteit, oude gebruiken in

de stad, politiek – en aan het einde van de middag nodigt hij haar uit binnenkort nog eens bij hem en Warnie thuis op bezoek te komen.

Dat tweede bezoek is voor de toeschouwer hartverwarmend. Jack is tamelijk verlegen in het bijzijn van deze aantrekkelijke vrouw, en Joy is aanvankelijk nogal nerveus; maar ze raken toch al gauw in gesprek over mooie en soms intieme onderwerpen. Al tijdens het eerste kopje thee draagt zij haar gedicht *Sneeuw in Madrid* voor, dat over de Spaanse burgeroorlog gaat.

‘Zacht, zo vluchtig. Lieflijk, zo licht, zo licht. De wrede hemel laat iets los waartegen men niet vechten kan. Vooraleer mannen sterven, zien ze met een ongeschonden oog iets teders dat uit de lucht valt.’

Terwijl Jack haar zijn werkkamer laat zien, vertelt hij over de dood van zijn moeder, over de pijn die hij destijds als kind voelde, en de eenzaamheid die hij ervoer toen hij haar vanuit zijn bed riep, en ze niet kwam opdagen. Daarop antwoordt Joy...

‘En toch wacht je nog op haar voetstappen in de gangen van het huis, maar die komen niet.’

De oplettende kijker weet al lang dat hier een wederzijdse verliefdheid aan het groeien is. De timide, stuntelige, en aftastende interacties van deze twee mensen zijn charmant en ontroerend. Al na een paar uur praten nodigt hij haar uit om met Kerstmis weer bij hem en Warnie op bezoek te komen. En daar gaat ze graag op in.

Ook met de kerstdagen wordt er weer volop thee gedronken en gepraat. Jack neemt Joy op kerstavond mee naar een borrel op de universiteit waar hij haar aan zijn vrienden voorstelt. Op kerstdag gaan ze met z’n allen naar de kerk, waarna ze thuis kalkoen eten. ’s Avonds, als ze alleen zijn, vertelt Joy over de problemen met haar man die nog in Amerika is. Ze vraagt aan Jack of ze vrienden kunnen zijn en hij antwoordt dat ze dat al zijn. Bij het afscheid klinkt de muziek die we ook al tijdens de openingsbeelden van de film hoorden, en die nu een onmiskenbaar gevoel van verlangen overbrengt. Jack weet dat Joy teruggaat naar haar man.

Aan het einde van de winter, vlak voordat het voorjaar aanvangt, keert Joy plotseling terug naar Engeland. Ze is gescheiden van haar man en ze wil hier graag blijven. Tijdens een glaasje sherry vraagt ze aan Jack of hij met haar wil trouwen – niet uit liefde maar